

Høringsuttalelse - plikt til å stille vilkår om aktivitet ved tildeling av økonomisk stønad - endring i lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen § 20

KJMD ESARK-03-201301172-94

Hva saken gjelder:

Arbeids- og sosialdepartementet ønsker økt bruk av vilkår om aktivitetsplikt og mer lik praksis i hele landet, og foreslår derfor å innføre en plikt for kommunene til å stille vilkår om aktivitet for sosialhjelpsmottakere, med særlig fokus på lavterskeltiltak og arbeidstrening rettet mot unge for å sikre en permanent overgang til arbeidslivet. Dette skal sikre at alle stønadsmottakere som er i stand til å være i aktivitet, og som ikke har rettigheter etter andre ordninger (kvalifiseringsprogram, ungdomsgaranti eller lignende), får samme plikt til å delta i aktivitet med sikte på selvforsørgelse, uavhengig hvor i landet de bor. Høringsfrist er satt til 4. september.

Begrunnelse for fremleggelse for bystyret:

Byrådets fullmakter § 7, vedtatt av bystyret 18. desember 2013 i sak 294/13:

Byrådet selv avgir høringsuttalelser på vegne av Bergen kommune. Høringsuttalelser i prinsipielle saker som samtidig innebærer politiske avveininger, skal avgis av bystyret. Høringsuttalelser avgitt av byrådet sendes uten ugrunnet opphold bystyrets kontor til orientering.

Saken ansees å være prinsipiell og inneholder politiske avveininger og avgis derfor av bystyret.

Byrådet innstiller til bystyret å fatte følgende vedtak:

Bergen kommune støtter forslaget om endring i lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen § 20, slik det fremgår av høringsnotatet og saksutredningen.

Dato: 24. juni 2014

Dette dokumentet er godkjent elektronisk.

Ragnhild Stolt-Nielsen
byrådsleder

Hilde Onarheim
byråd for sosial, bolig og områdesatsing

Vedlegg:

E-Postmelding - Høring - plikt til å stille vilkår om aktivitet ved tildeling av økonomisk stønad - endring i lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen § 20

Høringsbrev - plikt til å stille vilkår om aktivitet ved tildeling av økonomisk stønad - endring i lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen § 20

Høringsnotat - plikt til å stille vilkår om aktivitet ved tildeling av økonomisk stønad - endring i lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen § 20

Høringsinstanser - plikt til å stille vilkår om aktivitet ved tildeling av økonomisk stønad - endring i lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen § 20

Saksutredning:

Departementet foreslår at det tas inn et nytt ledd i § 20 i lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen, som regulerer sanksjonsadgangen. Departementet foreslår også at det gis en hjemmel for å gi nærmere retningslinjer om bruk av sanksjoner i forskrift. Loven vil åpne for reduksjon av stønaden ved brudd på vilkårene. Det krever at det fattes vedtak om redusert stønad, og det settes som forutsetning at det i vedtaket om stønad og vilkår er informert om muligheten for slik reduksjon.

Lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen trådte i kraft 1. januar 2010. Loven er i hovedsak en videreføring av kapittel 5 og 5A, samt enkeltbestemmelser i lov om sosiale tjenester mv fra 1991. NAV-kontoret skal følge opp brukere ut fra den enkeltes behov og avstand til arbeidsmarkedet, uavhengig av ytelse.

Hjemmel for krav om aktivitet er videreført fra den gamle loven, og står i § 20, som lyder:

”Det kan settes vilkår for tildeling av økonomisk stønad, herunder at mottakeren i stønadsperioden skal utføre passende arbeidsoppgaver i bostedskommunen, se også § 21 tredje ledd og § 25.

Vilkårene må ha nær sammenheng med vedtaket. De må ikke være uforholdsmessig byrdefulle for stønadsmottaker eller begrense hans eller hennes handle- eller valgfrihet på en urimelig måte. Vilråene må heller ikke være i strid med andre bestemmelser i loven her eller andre lover.”

Det fremgår av forarbeidene til bestemmelsen i loven fra 1991 at vilkår om å utføre arbeidsoppgaver i bostedskommunen særlig tar sikte på unge stønadsmottakere som ikke har andre tilbud fra sosialtjenesten.

Deltakelse i kvalifiseringsprogram har for en stor grad samme formål som bruk av vilkår, men har en snevrere målgruppe, da det blant annet er krav om at deltakerne har vesentlig nedsatt arbeids- og inntektsevne og at de er eller står i fare for å bli langtids stønadsmottakere. Stønadsmottakeren er i planmessig fulltidsaktivitet som skal føre frem til deltakelse i ordinært arbeid. Samtidig gir deltakelse i kvalifiseringsprogram noen rettigheter som ikke nødvendigvis gis når det stilles vilkår. Dette gjelder i første rekke retten til en fast forutsigbar inntekt (kvalifiseringsstønad) over tid som ikke avkortes mot supplerende stønader (bostøtte, barnetrygd mv.), samt rett til individuell plan og tett oppfølging fra Nav-kontoret.

Vilkår kan i prinsippet stilles til alle stønadsmottakere, så lenge de er relevante. Omfanget av aktiviteter som stilles som vilkår for stønad er ikke regulert, og kan i utgangspunktet være lite krevende. Vilråene trenger heller ikke være kvalifikasjonsfremmende, men kan være knyttet til bruk av kvalifikasjoner stønadsmottakeren allerede har, slik som for eksempel et krav om å stå tilmeldt arbeids- og velferdsforvaltningen som arbeidssøker.

Det er gitt detaljerte retningslinjer for Nav-kontorenes vilråsbruk i Arbeids- og velferdsdirektoratets rundskriv 35 – 2012. Her er lovens intensjon om å stille vilkår ved tildeling av stønad understreket.

Departementet ønsker økt bruk av vilkår om aktivitet for personer som mottar økonomisk stønad til livsopphold. Selv om mange kommuner har gode rutiner for å stille krav og følge opp stønadsmottakere, slik som Bergen kommune, er det fortsatt mange personer som lever for lenge som passive stønadsmottakere i mange andre kommuner. Departementet ønsker likere praksis mellom kommunene på dette området.

Departementet mener derfor at vilkår om aktivitet skal være hovedregelen for alle som mottar økonomisk stønad, hvis ikke det er tungtveiende grunner som taler mot det. Tungtveiende grunner kan for eksempel være knyttet til at personen mottar stønaden som supplement til arbeidsinntekt eller pensjonsytelse, at vedkommende egentlig er selvhjulpen men trenger stønad i en kort overgangsperiode, eller annet som innebærer at aktivitetskrav ikke vil være formålstjenlig. Hvis en stønadsmottaker fyller kravene for

deltakelse i kvalifiseringsprogram eller faller inn under garantiordninger som gir rett til tiltak, er det disse rettighetene som skal ligge til grunn for deltakelse i tiltak, ikke vilkår knyttet til sosialhjelp.

Arbeids- og sosialdepartementet ønsker at hovedregelen skal være at det settes vilkår om deltakelse i aktivitet med sikte på overgang til ordinært arbeid eller utdanning i alle saker hvor det ikke er tungtveiende grunner som taler mot et slikt vilkår. Dette foreslås gjort gjennom en lovfestet plikt for kommunen til å sette vilkår om aktivitet i alle saker hvor det tildeles stønad, med mindre tungtveiende grunner taler mot det.

Målet med aktivitetskravet er å bidra til rask overgang ut av stønadsavhengigheten. Dette innebærer at Nav-kontoret må vurdere stønadsmottakerens muligheter for deltakelse i ulike typer tiltak og aktiviteter med sikte på å bli selvhjulpen, og stille vilkår om dette med mindre tungtveiende grunner taler mot det.

Forslaget fra departementet om ny lovtekst lyder (endringsforslag i kursiv):

§ 20. Bruk av vilkår om aktivitet

Det skal settes vilkår om aktivitet for tildeling av økonomisk stønad *med mindre tungtveiende grunner taler mot det.*

Vilkårene må ha nær sammenheng med vedtaket og ha som mål at stønadsmottakeren skal bli helt eller delvis selvhjulpen. De må ikke være uforholdsmessig byrdefulle for stønadsmottaker eller begrense hans eller hennes handle- eller valgfrihet på en urimelig måte. Vilkårene må heller ikke være i strid med andre bestemmelser i loven her eller andre lover.

Ved brudd på vilkårene kan det fattes vedtak om at stønaden reduseres, forutsatt at det i vedtaket om stønad og vilkår er informert om muligheten for slik reduksjon.

Departementet kan i forskrift gi nærmere retningslinjer for bruk av sanksjoner.

Dette forslaget til lovendring er til dels i tråd med hva Bergen bystyre vedtok i bystyresak 121/14:

1. Det skal settes vilkår om arbeidsrettet aktivitet i saker der slike vilkår kan fremme aktivitet eller rehabilitering.
2. Vilkår skal settes når de kan bidra til å motivere og påvirke sosialhjelpsmottakeren til å komme ut av en vanskelig situasjon
3. Alle som vurderes å ha restarbeidsevne skal inn i statlige eller kommunale arbeidsrettede tiltak.
4. Konsekvenser av brudd på vilkår knyttet til aktivisering er reduksjon i økonomiske ytelser.
5. Det etableres oppfølgingsenheter ved flere NAV kontor etter metodikken utviklet i tiltaket «Folk i arbeid» (FIA) ved NAV-Fana. Årlige utgifter på kr.6 millioner til tiltak vurderes i forbindelse med kommende rullering av Budsjett 2015/Økonomiplan 2015-2018.

Regjeringen foreslår at lovendringen skal gjelde fra 1. januar 2015.